

Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați
Facultatea de Litere

TEZĂ DE DOCTORAT
REZUMAT

**Mișcarea teatrală românească în secolul al XIX-lea:
presă, text, spectacol**

Conducător științific:
Prof. univ. dr. Doinița Milea

Doctorand:
Mirela M. Curcă

2012

CUPRINS

Argument	p.4
Introducere. Atmosfera culturală a începutului de secol XIX; specificitatea dialogului cultural între elementele sud-est europene și tendința de sincronizare cu formele occidentale Trupe teatrale și societăți dramatice	p.7
I Dialogul formelor dramatice în spațiul românesc al secolului al XIX lea	p.22
I.1. Interferențe literare și interferențe culturale în orientarea mișcării teatrale/Raportul dintre formele dramatice clasice, romantice, neoclasiche și neoromantice în configurarea influențelor occidentale.....	p.22
I.2. Studii cu caracter programatic care însoțesc mișcarea teatrală în epocă/Impactul modelator al traducerilor.....	p.34
II. Circulația modelelor dramatice în spațiul românesc al secolului al XIX -Raportul model dramatic/specific românesc în geneza formelor dramatice ale epocii	p.54
II.1. Influențe în mișcarea teatrală românească - forme dramatice împrumutate/adaptate: melodrama, vodevilul, comedia, drama istorică - Apariția modelelor active românești: Innoiri compoziționale, interferențe, hibridări.....	p.54
II.1.2. Drama istorică – Spirit național/Spiritul epocii	p.68
II.1.3. Istoria: între romanul istoric și drama istorică	p.72
II.1.4. <i>Despot -Vodă</i> – dialogul cu modelele	p.85
II.1.5. <i>Răzvan și Vidra</i> – dialogul cu modelele.....	p.95
II.2. Mișcarea formelor dramatice - Orientări teoretico-metodologice.....	p.105
II.2.1 Continuitate și ruptură în evoluția convenției teatrale - Structura tematică și specificitatea opțiunilor dramatice - Interferența registrelor stilistice	p.105
II.2.2. Aspirația lui Eminescu – proiecte și fragmente dramatice	p.135
II.2.3. I.L.Caragiale – modele și influențe în dezvoltarea metodei	p.152
III. Publicistică teatrală/Cronică și critică dramatică în publicistică	p.164
III.1. Rolul criticii dramatice în dezvoltarea dramaturgiei românești	p.164
III.2 Publicistica teatrală/critica dramatică în secolul al XIX-lea.....	p.172
IV. Concluzii	p.203
V. Autori și piese de teatru în secolul al XIXlea	p.208
VI. Corpus de texte analizate	p.229
VII. Bibliografie	p.230
Index de autori	p.245
Index de opere și de piese de teatru	p.251

Mișcarea teatrală românească în secolul al XIX-lea: presă, text, spectacol

- Rezumat -

Cuvintele cheie care structurează lucrarea sunt: *literatură dramatică originală, modele literare ale epocii, sincronizare, traduceri, adaptări, spectacol, public, critica dramatică*

Mișcarea teatrală românească în secolul al XIX-lea: presă, text, spectacol are ca obiect de analiză etapele parcurse de teatrul românesc spre profesionalizare și spre construirea unui repertoriu național în secolul al XIX-lea.

Problemele receptării genului, condiționarea de modelele literare și afective ale epocii, contaminarea formelor, raportul document istoric - creație dramatică, critica dramatică și întâmpinarea genului, publicul și orizontul lui de așteptare, sunt alte aspecte pe care lucrarea le urmărește, traversând marile etape ale evoluției genului dramatic în spațiul românesc al secolului al XIX-lea.

În procesul asimilării marilor valori universale, receptarea sensurilor etice și estetice s-a realizat diferențiat, în funcție de aspirațiile și de necesitățile morale, artistice și ideologice ale românilor. Scriitorii, dornici să se integreze în contextul european, au renunțat la influențele anacreontice, căutând noi forme de expresie. Întrucât această căutare s-a realizat în paralel cu mișcarea de regenerare națională, influențele străine (atât politice cât și culturale) s-au grefat pe fondul românesc deja existent. Astfel, noutățile aveau să revoluționeze tot ceea ce a reprezentat societatea românească până la începutul „secolului romantic.”

Lucrarea de față încearcă să evidențieze însemnătatea teatrului în procesul revoluționar, de renaștere spirituală și de propășire națională, în contextul marilor transformări ale epocii, și modul cum se concretizează preocupările marilor personalități în decursul etapelor dezvoltării teatrului național. Este o epocă în care prin sincronizare, se parcurg trepte importante în evoluția teatrului românesc, de la gândirea unui valoros repertoriu național, prin încurajarea literaturii dramatice originale, către problemele spectacolului și fondarea unei școli naționale de artă dramatică.

Într-o primă secvență introductivă, intitulată *Atmosfera culturală a începutului de secol XIX; specificitatea dialogului cultural între elementele sud-est europene și tendința de sincronizare cu formele occidentale. Trupe teatrale și societăți dramatice – Publicul*, lucrarea își propune reliefa atmosfera culturală a începutului de secol XIX, a contextului de circumstanțe economice, politice și sociale, care a creat posibilitatea transformării societății românești, din una de tip oriental, în una de filiație occidentală, proces decisiv pentru cele două căi pe care va merge teatrul – imitație și teatrul - creație.

Se știe că începând din cea de-a doua jumătate a veacului trecut, în cultura noastră s-a produs o întâlnire, o coexistență de idei și curente artistice susținute și de contactele pe care Principatele române le stabileau tot mai frecvent cu Occidentul. Influențele, în special provenite dinspre teatrul și literatura franceză, după un proces natural de selecție, s-au pliat pe un fond tradițional, s-au naturalizat în forme specifice, capabile să contribuie la fundamentarea unei existențe și conștiințe naționale în acea epocă de efervescentă marcată de activitatea pașoptiștilor. Profitând de condițiunile favorabile create prin diminuarea puterii turcești cultura se dezvoltă puternic între anii 1821-1829. Perioada este caracterizată ca fiind o „epocă de entuziasm naiv și patriotism aprins, de proiecte uriașe și veleități enciclopedice.” Greutățile sunt desigur, mari și fiecare pas înainte e câștigat cu mari eforturi pentru că lipsesc experiența și mijloacele materiale, nu există actori bine pregătiți și nici o tradiție care să servească drept model.

Secolul al XIX-lea reprezintă deci o perioadă de receptare și acumulare, când criteriul estetic nu interesează încă. Se traduce intens; se apelează aproape în exclusivitate la dramaturgia franceză și, chiar atunci când piesele sunt din alte literaturi, ca în cazul celor de Shakespeare sau Schiller, se recurge la intermediarul francez. Fenomenul este explicat atât prin momentul politic, prin legăturile Țărilor Române cu Franța, cât și prin

prestigiul literaturii dramatice franceze, bogată și diversă, care cunoaște o mare expansiune și alimentează uneori chiar scene europene cu tradiție teatrală proprie.

În primul capitol, discuția se poartă în jurul momentului afirmării culturii românești, caracterizat printr-o juxtapunere de curențe literare, stiluri artistice și direcții estetice, într-un amestec de elemente neoclasiciste, iluministe, preromantice și romantice, afirmate în toate domeniile culturale. Ansamblul fenomenelor care marchează apariția teatrului românesc, în formele sale culte, conduce spre realitățile istorice care au favorizat impunerea Romatismului drept curent dominant. Prin urmare, în acest capitol ne preocupăm studiile de specialitate care au în vedere reliefația originalității romantismului românesc și discutarea curentului în contextul celorlate curențe literare active și, fără îndoială, formarea și manifestarea ideologiei pașoptiste.

De altfel, epoca pașoptistă reflectă specificul romantismului românesc pentru că „ideologia pașoptistă s-a format încorporând moștenirea epocilor precedente și reprezintă încununarea unei evoluții, care se organizează în jurul unor principii fundamentale comune.” Totuși, dramaturgia românească apare într-un spațiu cultural care a pendulat între modelul clasic al comediei de moravuri, cu amprenta fiziologiei autohtone, și cel romantic – istoric, colorat de motivele biografiei romanțate.

Într-un subcapitol special, *Studii cu caracter programatic care însoțesc mișcarea teatrală în epocă/ Impactul modelator al traducerilor*, cercetarea se axează pe analiza impactului pe care traducerea l-au avut în dezvoltarea creației dramatice și în constituirea unui repertoriu național. Se știe că primele manifestări teatrale culte, nu au fost spectacole ci texte literare, piese de teatru. La început sub formă de traduceri, activitatea teatrală a prilejuit, așadar, cele dintâi spectacole în limba română, și, de multe ori, prin alegerea lor potrivită, au răspuns obiectivelor naționale și sociale, specifice generației pașoptiste. Totodată, traducerea au însemnat și câștigarea unei experiențe în posibilitatea de folosire și adaptare a limbii române la condițiile specifice ale dramaturgiei, la modul ei de exprimare, cu o conciziune și o dinamică proprii genului. Traducerile, literatura dramatică aflată în circulație prin publicații și pe scene au stimulat și au influențat producția națională, atât pe cea cu caracter satiric, cât și pe aceea de factură eroică.

Evoluția culturii și literaturii românești trebuie înțeleasă în contextul politic, social și intelectual existent în teritoriile românești și chiar în context european. Studiind

contextul istoric și condițiile care au favorizat mișcarea dramaturgiei românești am constatat că încă din epoca premergătoare revoluției de la 1848 și a Unirii, întreaga mișcare politică și culturală din Principate era dominată de ideea emancipării naționale și sociale și mai ales de înfăptuirea statului român unitar și independent.

Impulsurile primite în domeniul dramaturgiei românești încep să se concretizeze după 1844, când pe scena teatrului moldovenesc sunt reprezentate piese originale precum: *Iașii în carnaval*, de V. Alecsandri, *O repetiție moldovenească*, de C. Caragiale, *Băcălia ambițioasă și Jignicerul Vatră sau Un provincial la teatrul național*, de Alecu Russo.

Literatura dramatică dintre anii 1840-1860 a fost cantitativ, foarte prolifică iar tema predominantă a melodramelor istorice este Unirea. De aceea, piesele înfățișează figurile lui Mihai Viteazul, Ștefan cel Mare, Matei Basarab, simboluri ale Unirii, în contrast cu câțiva tirani, ca Mihnea cel Rău sau Radu Leon. Se știe că nu toate piesele scrise în preajma anului 1848 au văzut lumina rampei, o mare parte fiind doar tipărite în broșurele, altele, deși au avut succes de moment, sunt considerate lipsite de valoare literară sau estetică.

Alcătuirea unui repertoriu devine o problemă esențială a noului teatru românesc. Și, pentru că integrarea culturii noastre în circuitul european se manifestă, în sfera teatrului, în primul rând prin introducerea textelor dramatice străine, era firesc să existe o perioadă de receptare și de acumulare, în care criteriul estetic nu primează. De aceea se traduce intens, se apelează aproape în exclusivitate la dramaturgia franceză; chiar atunci când piesele sunt din alte literaturi, ca în cazul celor ale lui Shakespeare sau Schiller, se recurge la intermediarul francez. Fenomenul este explicabil atât prin momentul politic, prin legăturile Țărilor Române cu Franța, cât și prin prestigiul literaturii dramatice franceze, bogată și diversă, care cunoaște o mare expansiune și alimentează uneori chiar scene europene cu tradiție teatrală proprie. De altfel, Parisul în primele decenii ale secolului al XIX-lea, devenise centrul unei vieți teatrale deosebit de interesante, care dă tonul în mișcarea teatrală europeană. Un important rol în difuzarea materialului dramatic îl au numeroasele trupe străine care vizitează Principatele. Contactul cu viața culturală franceză e înlesnit și pentru că limba e bine cunoscută și în plus, pe lângă fiii de boieri, merg acum la studii la Paris și artiști, actori, oameni de cultură. Astfel, marii animatori de

teatru cunosc fenomenul teatral francez la locul de origine: Matei Millo, Vasile Alecsandri, Costache Caragiale, Mihai Pascaly, T. Theodorini, N. Luchian, Costache Bălănescu sunt principalii inițiatori în acțiunea de transpunere, pe scena românească, a pieselor străine. Ei, antrenându-i și pe alții, au fost fermentul în acest proces de efervescentă, în care se traduce mult, se localizează intens, se prelucrează, se adaptează. Traducerile de dovedesc a fi nu întotdeauna bune, uneori sunt chiar foarte slabe, și nu o dată apar proteste în presă mai ales la adresa asimilării unor neologisme adaptate artificial, dând naștere unui jargon neplăcut. Dar apar și câteva traduceri de C. Negruzzi, I. Ghica, D. C. Ollănescu-Ascanio și I. L. Caragiale, în care limba românească devine firească și dovedește claritate. Toate aceste personalități din lumea teatrului sunt conduse, în alegerea lor, de valoarea pieselor achiziționate, de gustul timpului, dar și de o afinitate artistică cu un anumit gen dramatic. De aceea, istoriile literare identifică elemente specifice în repertoriul lui M. Millo, care are o amprentă caracteristică față de cel al lui M. Pascaly, ce se diferențiază la rândul său de repertoriul lui N. Luchian sau T. Theodorini. Este notabilă însă și identificarea unui fond comun, anumite piese regăsindu-se în repertoriile tuturor teatrelor din București, Iași, Craiova și din alte teatre de provincie, fapt explicabil prin circulația actorilor de la un teatru la altul, de la o trupă la alta, ducând cu ei și repertoriul lor. Din studiul istoriilor literare reiese că structura repertoriilor este mai mult sau mai puțin asemănătoare, accentele cad însă diferit, se insistă mai mult pe latura realist-comică la M. Millo, de exemplu, se pedalează asupra pieselor de factură romantic-eroică la M. Pascaly sau asupra melodramei sumbre, în repertoriul craiovean. Se consideră că unele piese își datorează succesul interpreților, difuzarea lor fiind înlesnită de preferințele actorilor de seamă ai timpului.

Al doilea capitol, numit *Circulația modelelor dramatice în spațiul românesc al secolului al XIX - Raportul model dramatic /specific românesc în geneza formelor dramatice ale epocii*, urmărește raportul dintre modelele dramatice apusene și specificitatea creației românești, încercând să descopere criteriile de selecție folosite de cultura română, în calitate de receptor, în procesul de asimilare a modelelor externe. Cum spațiul cultural românesc a pendulat între modelul clasic al comediei de moravuri și cel romantic, lucrarea analizează modalitățile prin care au fost asimilate cele două specii, comedia satirică și drama istorică. În acest sens, până spre 1840 se constată înmulțirea

prelucrărilor și a localizărilor de piese comice după model molièresc și cu observație autohtonă, prefigurându-se și cerința profesionalizării repertoriului. În încercarea de a stabili etape în evoluția creației dramatice românești, se remarcă faptul că, paralel cu localizările asumate, încep să apară și creații cu evidentă notă de originalitate. Deși intriga era încă împrumutată, critica de specialitate afirmă că „stăruința asupra *tipologiei*, însuflețită de dorința autenticității caracterelor, atribuia elemente ale mediului autohton unor structuri comice universale”. În ceea ce privește selecția modelelor occidentale, trebuie semnalat faptul că opera lui Shakespeare apare, în repertoriul teatrului românesc, pe la jumătatea secolului trecut, dar cunoașterea autorului englez de către cărturarii noștri este însă un fapt de cultură anterior, după cum o dovedesc traducurile, mai numeroase decât reprezentațiile, care le succed la o distanță de câțiva ani. Încă din prima parte a secolului al XIX-lea se face simțită atenția pentru comedia lui Molière, traducurile pieselor sale fiind introduse în repertoriul Filarmonicii. Reținem faptul că în 1847, se joacă la Iași *Femeile savante* (în traducerea lui C. Negruzzi), apoi comedia *Neguțătorul înnobilit*, în rolul principal fiind conducătorul trupei, M. Millo. Dintre clasicii teatrului german, piesele romanticului Schiller cuceresc publicul cel mai mult. Mult mai puțin este reprezentată în această perioadă, pe scena românească, opera clasicului Goethe. Pătrunde totuși pe scena noastră, cea mai cunoscută și mai răspândită dintre piesele poetului, drama doctorului Faust, care este redusă la lirica poveste de iubire a nefericitei Margareta. Drama romantică a lui Victor Hugo se joacă pe scena românească în anii când piesele sale nu se mai joacă prea des pe scenele Parisului. Trupele românești adoptă în mod firesc marea dramă romantică, de îndată ce devin apte să o interpreteze.

Referitor la ponderea și eficiența în planul construcției unui repertoriu și a unei tradiții dramatice autohtone, locul lui Alecsandri, atât ca valoare în sine, cât și ca precursor al lui Caragiale, este bine statornicit de către exegeza dramatică. Garabet Ibrăileanu, în *Spiritul critic în cultura românească*, Eugen Lovinescu, în studiul său, intitulat *Istoria literaturii române contemporane* sau G. Călinescu, în *Istoria literaturii române de la origini până-n prezent*, ca și, mai târziu, Ștefan Cazimir, cu toții au trecut în revistă toate înrudirile notabile, de la tipologie până la replică. Tematic, filiația se poate sprijini pe două repere esențiale: asimilarea culturii apusene și moravurile politice. Sub primul aspect, contribuția lui Alecsandri la surprinderea manifestărilor ridicole ale

procesului de adaptare se cristalizează mai cu seamă în *Iorgu de la Sadagura*, *Chirița în Iași* și *Chirița în provincie*. În Cucoana Chirița și în Gahița Rosmarinovici, ca de altfel și în Caliopei Busuioc, a lui C. Negruzzi, Ibrăileanu identifică „Zițele epocii respective”. În comedia politică, creația lui Alecsandri înregistrează două momente importante: unul anterior revoluției de la 1848, și ilustrat prin *Iașii în carnaval*, celălalt după Unirea Principatelor, când scriitorul compune cânticelele comice despre Clevetici și Sandu Napoila (personaje ce reapar în *Zgârcitul risipitor*) și *Rusaliile*. În această din urmă etapă, asemănările devin evidente, pentru exegeza caragialiană.

Se poate spune că opera lui Caragiale înfățișează sinteza majoră a două orientări deosebite din evoluția literaturii noastre comice. Sub impulsul modelelor clasice, prima etapă concentrase toată atenția asupra caracterului, spațiul în care se mișca acesta rămânând însă prea vag, oarecum atemporal. În a doua perioadă, culoarea istorică a oamenilor și mediului devine foarte vie, dar intuiția caracterului este prea puțin organică, nu o dată personajele își contrazic esența spre a comunica ideile autorilor sau se convertesc neașteptat, în scena finală. Se poate deci constata în cadrul etapelor menționate, o estompere reciprocă a vremii și caracterului, în timp ce echilibrul superior al celor două elemente ni se impune ca una dintre trăsăturile distinctive ale artei lui Caragiale, în sensul aceluia realism clasic relevat adesea de mai mulți cercetători.

Abordând tematica istorică, scriitorii epocii au contribuit la afirmarea ideilor revoluționare ale vremii, actul lor creator mergând de cele mai multe ori, în pas cu evenimentul istoric, dându-i relief social-politic și conotații literar-artistice, întreținând deopotrivă sentimentul și ideea exprimată. Astfel, încercările „dramatice” ale epocii (multe dintre ele rămase nepublicate) sunt puțin valoroase din punct de vedere artistic, dar prezintă interes pentru istoria constituirii acestui gen în literatura română și au meritul de a fi veritabile documente ale epocii.

După modelul celebru în epocă, al lui Victor Hugo, piesa *Despot-vodă* se consideră că deschide, alături de *Răzvan și Vidra* a lui Hașdeu, seria dramelor istorice românești. De la început se conturează conflictul principal și tradițional în teatrul istoric românesc care nu se desfășoară între indivizi, ci între ambiția voievodului, pe de o parte, și rezistența obiceiurilor și grupurilor de interese anterior constituite, pe de altă parte. Exponenții tradiției sunt personajele Jumătate și Limbă Dulce, care comentează faptele

din punct de vedere politic. Despot e socotit un aventurier ambițios, pornit de jos, inteligent și cult și, mai ales, cu o putere extraordinară de a seduce masele prin valoarea și generozitatea planurilor sale. Valoarea artistică a acestei piese constă în primul rând, în modul de construire a protagonistului căruia dramaturgul îi lasă libertatea de a se autoproiecta în raport cu celelalte personaje și cu propria sa devenire prin discurs.

Ca o trăsătură caracteristică dramei istorice, ca și melodramei, apare reducerea personajelor la buni și răi, și funcționează teoria personajelor-model. Nefiind prinse pe viu, ci reconstituite *a posteriori*, personajele sunt în general, niște scheme, ilustrarea unei teze lipsite de o complexitate psihologică, din care să poți trage concluzii și care să le confere autenticitate. Calitățile indicate sunt doar cele indispensabile acțiunii, rareori ceva care să completeze o fizionomie morală. Teatrul mărunț al secolului al XIX-lea este consacrat unor *teme*, nu unor *oameni*.

În altă secvență a capitolului al II-lea, intitulată *Continuitate și ruptură în evoluția convenției teatrale*, se propune o grilă de analiză adecvată particularităților formale și de conținut, strategiilor de articulare și de productivitate semantică ale textului dramatic care trebuie să abordeze algoritmic toate componentele ce participă la construcția universului de discurs și, în particular, în cazul comediei, a efectelor comice, iar în cazul dramei, a melanjului de comic și de tragic.

Am optat în cadrul demersului nostru, pentru un model de analiză sistematic și riguros, pe structura căruia am greșit regimul particular de operare al tehnicilor de elaborare a textului dramatic românesc. Pe prima treaptă a algoritmului se situează *discursul dramatic*, și enumerarea dublă sau triplă pe care acesta se bazează antrenând în procesul comunicațional specific un autor *in fabula* problematic, un lector/spectator ipotetic și personajele. Cu alte cuvinte, destinatarul este de fiecare etapă, unul fictiv, reprezentat de personaje și unul real, dublu reprezentat de actori și de spectatori.

Cea de-a doua etapă a analizei vizează construcția fabulei, respectiv a universului de discurs dramatic. Modalitățile de elaborare și de proiectare a iluziei dramatice în real, sunt multiple, în funcție de regimul convenției literare și al poeziei la care dramaturgul alege să se raporteze. Așa de pildă, opoziția romantică – antitezele externe, care reglementează natura conflictului, faptele și spusele personajelor, ca și antiteza internă, care funcționează ca pârghie reglatoare a evoluției aceluiași personaje.

Pe ultima treaptă a analizei se află personajul, identificat – și construit – prin numele propriu, prin detalii corporale, prin istoria personală – o biografie întotdeauna selectivă și parțială, dată fiind natura concentrată a textului dramatic – și ca actant, respectiv ca actor.

Apartenența personajului la un tip literar este, apoi, dependentă de o estetică și de o ideologie literară pentru care autorul optează, iar rolul îndeplinit de personaj se definește în raport cu un cod dramatic anume – fie al melodramei, fie al comediei de arte, de exemplu, și în fine, personajul se elaborează și ca subiect al discursului său ori al altora, prin raportul vorbă-tăcere, prin particularitățile de stil etc.

Am aplicat apoi grila de analiză câtorva piese care relevă, în opinia noastră, mișcarea formelor dramatice sub aspectul strategiilor de articulare a textului și care se bucură, încă, de interesul criticii de specialitate. Din acest punct de vedere, în încercarea de a stabili principiile arhitectonice ale comediodramei, critica de specialitate descoperă că pivotul comediiilor viabile ale lui Alecsandri de pildă, îl reprezintă importanța pe care acesta o acorda veridicității caracterelor, scenariului și efectului deznodământului. Iar pentru piesele lui Caragiale, relevanță maximă dobândește funcția ontologică a cuvântului, cel care poate construi suficiente lumi ficționale pentru ca personajele care îl mănuiesc să poată face concurență autorului.

Aspirația lui Eminescu – proiecte și fragmente dramatice propune o intrare în laboratorul de creație eminescian pentru a surprinde constanța tematică și opțiunea ideatică a marelui poet, importante pentru progresia discursului dramatic de secol XIX.

Al treilea capitol, ce se numește *Cronica și critica dramatică în publicistică*, vizează un alt aspect al mișcării teatrale românești din secolul al XIX-lea, mai precis, cronica și spiritul critic manifestat în publicistică, precum și rolul criticii dramatice în evoluția teatrului național. Ideile importante pentru orientarea vieții teatrale românești în secolul al XIX lea aparțin unor nume care au marcat modernizarea culturală și instituțională românească, de la C.A. Rosetti, la V.Alecsandri, M.Kogălniceanu, Al.Russo, Nicolae Filimon spre Eminescu și Caragiale. Nu au fost rupturi de nivel ci construcție progresivă, în planul teoriei teatrale, dar și în planul creației capabile să susțină un repertoriu național. Apariția în 1835-1836, a *Gazetei Teatrului Național*, este considerată primul semn al necesității unei direcții critice, din ce în ce mai bine

delimitată. Alt semnal, al aspirației criticii către profesionalizare, îl constituie unul dintre obiectivele *Daciei literare*: «Critica noastră va fi nepărtinitoare, vom critica cartea, iar nu persoana». În ceea ce privește limbajul, acesta este văzut astăzi ca fiind naiv, șovăitor, aspect firesc pentru acea perioadă.

Referirea obligatorie la momentul pașoptist devine necesară pentru că este considerat un moment important în evoluția teatrului românesc, întrucât unul dintre obiectivele militanților pașoptiști, este înființarea unui teatru național. Prin expresia devenită clișeu, „teatru – oglindă a vieții”, se deduce că pașoptiștii înțelegeau mai bine funcția moralizatoare și educativă a teatrului, prin urmare sursele de inspirație indicate vizau istoria și folclorul autohton.

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, se poate vorbi doar de o critică incidentală și stângace, în domeniul teatrului. Afirmația este motivată de lipsa criteriilor teoretice, comentariile criticilor epocii, constând în impresii suținute de simțurile estetice ale fiecăruia. Sunt amintiți în acest sens printre cei ce-și exprimau opiniile cu privire la spectacole în presa vremii, Gh. Asachi - în Iași, George Barițiu - în Ardeal, Dimitrie Gusti, Teodor Codrescu, C.A. Rosetti, N.Filimon, I. H. Rădulescu, Costache Negruzzi, Cezar Boliac. C. A. Rosetti, care deși se înscrie în canonul ideologic pașoptist, abordează pentru prima dată, ideea întemeierii unei relații cu publicul, astfel încât spectatorii să devină parteneri conștienți în comunicarea dramatică, iar lui Odobescu, i se atribuie meritul, de a fi pledat pentru înființarea unei școli de actorie românești și, în acest sens, aflăm că în calitate de ministru al Instrucțiunii, în 1863, acesta dă aviz favorabil unui memoriu în care se cerea înființarea Conservatorului de muzică. Contribuția cea mai prețuită în afirmarea criticii teatrale, este atribuită lui B. P. Hașdeu, M. Eminescu, Ioan Slavici și I.L. Caragiale și de aceea, ne îndreptăm atenția asupra cronicilor semnate de aceștia, spre a evidenția principiile și criteriile pe baza cărora se organizează argumentarea criticii dramatice ca modalitate de dirijare a procesului de constituire a unui repertoriu național.

În final lucrarea cuprinde și o listă de autori care au tradus, au adaptat și au creat texte dramatice originale, încercând astfel să subliniem eforturile entuziaste, ce s-au depus în epocă pentru înființarea unui repertoriu național și implicit, pentru nașterea literaturii dramatice și a teatrului românesc, pe de o parte; eforturile reflectate în texte vor

constitui fermenți în actul creator al generațiilor următoare. În același timp, această secvență ilustrează prin titlurile pieselor traduse și adaptate și gustul publicului cititor, pe de o parte și preferințele celui spectator, pe de altă parte.

În concluzie, cercetarea noastră a dorit să traseze principalele căi de dezvoltare a mișcării teatrale românești în secolul al XIX-lea, cu evidențierea filiațiilor, a tematicii, a strategiilor de articulare a textului, a modalităților de construcție a personajelor și a resurselor comicului, având ca miză construirea unui tablou pe cât se poate de complet al fenomenului dramaturgic românesc ce, în epoca prezentată, aduce cu sine unele dintre cele mai importante nume de autori și titluri de texte din întreaga istorie a literaturii dramatice românești.

VI. Corpus de texte analizate

- Vasile Alecsandri, *Chirița în Iași*, în *Teatru*, Editura Ion Creangă, București, 1984
- Vasile Alecsandri, *Chirița în provincie*, în *Teatru*, Editura Ion Creangă, București, 1984
- Vasile Alecsandri, *Despot Vodă*, în *Teatru*, Editura Tineretului, București, 1968
- Vasile Alecsandri, *Farmazonul din Hârlău*, în *Teatru*, Editura Tineretului, București, 1968
- Mihai Eminescu, *Alexandru Lăpușneanu*, în *Teatru*, Postfață de Petru Creția, Editura Eminescu, București, 1990
- Mihai Eminescu, *Bogdan-Dragoș: Cornul lui Decebal*, în *Teatru*, Postfață de Petru Creția, Editura Eminescu, București, 1990
- Mihai Eminescu, *Decebal*, în *Opere*, vol. III, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999
- Mihai Eminescu, *Repertoriul nostru teatral*, în *Articole și traduceri*, Ed. Minerva, București, 1974
- B. P. Hașdeu, *Răzvan și Vidra*, în *Opere*, Vol. II, Editura Univers Enciclopedic, București, 2006
- Ion Luca Caragiale, *Cercetare critică asupra teatrului românesc*, în *Opere*, Vol. III - IV, Editura Univers Enciclopedic, București, 2001
- Ion Luca Caragiale, *Conu Leonida față cu reacțiunea*, în *Teatru*, Editura Corint, București, 2003
- Ion Luca Caragiale, *D-ale carnavalului*, în *Teatru*, Editura Corint, București, 2003
- I.L.Caragiale, *Literatura în teatrul nostru*, în *Dialogul neîntrerupt al teatrului în secolul XX*, vol.I, *De la Caragiale la Brecht*, Minerva, București, 1973
- Ion Luca Caragiale, *O noapte furtunoasă*, în *Teatru*, Editura Corint, București, 2003
- Ion Luca Caragiale, *O scrisoare pierdută*, în *Teatru*, Editura Corint, București, 2003
- Ion Luca Caragiale, *Publicistică și corespondență*, Editura „Grai și suflet – cultura națională”, 1999
- Ioan Slavici, *Publicistica literară*, în *Opere*, Vol II, Editura Univers Enciclopedic, București, 2003

VII. Bibliografie

1. ISTORII SI DICTIONARE LITERARE. ANTOLOGII

Brădăţeanu, Virgil, *Istoria literaturii dramatice româneşti şi a artei spectacolului*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1966

Burada, Teodor, *Istoria teatrului în Moldova Vol. I*, Institutul de Arte Grafice N. V. Ştefaniu & Comp., Iaşi, 1915

Burada, Teodor, *Istoria teatrului în Moldova Vol. II*, Tipografia "H. Golder", Iaşi, 1922

Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ediţia a II-a, Editura Minerva, Bucureşti, 1982

Cioculescu, Şerban, Streinu, Vladimir, Vianu, Tudor, *Istoria literaturii moderne*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1971

Florea, Mihai, *Scurtă istorie a teatrului românesc*, Editura Meridiane, 1970

Ghiţulescu, Mircea, *Istoria literaturii române – dramaturgia*, Ed. Academiei Române, 2007

Iorga, N., *Istoria literaturii româneşti. Introducere sintetică*, Editura Minerva, Bucureşti, 1977

Iorga, N., *Istoria literaturii româneşti în veacul al XIX-lea, I, II, III*, Editura Minerva, Bucureşti, 1983

Ivaşcu, George, *Istoria literaturii române*, vol. I, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1969

Lovinescu, Eugen, *Istoria civilizaţiei române moderne*, Editura Minerva, Bucureşti, 1992

Lovinescu, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane*, Editura Litera, Chişinău, 1998

Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1990

- Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008
- Mândra, Vicu, *Istoria literaturii dramatice românești. I. De la începuturi până la 1890*, Editura Minerva, București, 1985
- Micu, Dumitru, *Istoria literaturii române. De la creația populară la postmodernism*, Editura Saeculum, București, 2000
- Munteanu, George, *Istoria literaturii române. Epoca marilor clasici*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1998
- Negoieșcu, Ion, *Istoria literaturii române*, Ed. Minerva, București, 1991
- Piru, Alexandru, *Istoria literaturii române de la început până azi*, Ed. Univers, București, 1981
- Rotaru, Ion, *O istorie a literaturii române*, Editura Minerva, București, 1971-1972
- Vasiliu, Mihai, *Istoria teatrului românesc*, E.D.P., București, 1995
- Istoria teatrului în România, vol. I-III*, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1967
- Istoria literaturii române, I-III*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968
- Crețu, Stănuța Suiu, Rodica, Drăgoi, Gabriela, etc, *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Ed. Academiei R.P.R., București, 1978
- Hangiu, Ion, *Dicționarul presei literare românești (1790-2000)*, Editura Institutului Cultural Român, București, 2004
- Pavis, Patrice, *Dictionnaire du théâtre*, Armand Colin, Paris, 2002
- Pop, Ion (coord.), *Dicționar analitic de opere literare românești*, ediție definitivă, Editura Casa cărții de știință, Cluj-Napoca, 2007
- Simion, Eugen, coordonator, *Dicționarul general al literaturii române*, vol. I-VI, Editura Univers Enciclopedic, București, 2004-2007
- Zaciu, Mircea, Papahagi, Marian, Sasu, Aurel, coordonatori, *Dicționarul scriitorilor români, vol. I-II*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1995-1998; vol. III-IV, Editura Albatros, București, 2001-2002

*** *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Editura Academiei Republica Socialistă România, București, 1979.

*** *Din presa literară românească a secolului XIX*, ediția a II-a, antologie, note și glosar de Aurel Petrescu, Editura Albatros, București, 1970

*** *Presa literară românească*, Studii și documente (1789-1901), vol. I, Editura pentru Literatură, București, 1968

Dramaturgia istorică românească. ediție îngrijită, prefață și note de Ion Nistor, Editura Albatros, București, 1974. 2 vol

2. CRITICĂ ȘI TEORIE LITERARĂ

Anghelescu, Mircea, *Preromatismul românesc*, Editura Minerva, București, 1971

Anghelescu, Silviu, *Portretul literar*, Editura Univers, București, 1985

Antoși, Sorin, *Civitas Imaginalis – istorie și utopie în cultura română*, Editura Litera, București, 1994

Antoși, Simona, Milea, Doinița, coordonatori, *Forme și teritorii ale literaturii și ale discursului critic contemporan. I. Glosar și antologie de texte*, Editura Europlus, Galați, 2005.

Antoși, Simona, *Critică și discurs: recuperări și re(con)stituiiri literare*, Editura Europlus, Galați, 2008.

Banu, George, Michaela, Tonitza-Iordache, *Arta Teatrului*, Editura Nemira, București, 2004, cap. *Coordonate ale evoluției gândirii teatrale românești*

Berlogea, Ileana, *Teatrul românesc. Teatrul universal. Confluențe*. Editura Junimea, Iași, 1983

Berlogea, Ileana, Munteanu, George, *Pagini din istoria gândirii teatrale românești*, București, Editura Meridiane, 1972

Brandes, Georg, *Principalele curente literare din secolul al XIX-lea*, Editura Univers, București, 1978

Brăescu, Ion, *Dramaturgia franceză în România înainte de 23 August 1944*, Editura Academiei, București, 1967

Brădățeanu, Virgil, *Drama istorică națională*, Editura pentru literatură, București, 1966

Brădățeanu, Virgil, *Comedia în dramaturgia românească*, Editura Minerva, București, 1970

Brunet, Brigitte, *Le théâtre de Boulevard*, Armand Colin, Paris, 2005

Cap-Bun, Marina, *Oglindă din oglindă*, Editura Pontica, Constantă, 1998

Cazimir, Ștefan, *Nu numai Caragiale*, Editura Cartea Românească, București, 1984

Cazimir, Ștefan, *Caragiale. Universul comic*, Editura Pentru literatură, București, 1967

Cazimir, Ștefan, *Caragiale față cu kitsch-ul*, Editura Cartea Românească, București, 1988

Cazimir, Ștefan, *Caragiale - Recidivus*, Grupul Editorial Național, București, 2002

Călin, Vera, *Metamorfozele măștilor comice*, Editura Pentru literatură, București, 1966

Călin, Vera, *Romantismul*, Editura Univers, București, 1970

Călinescu, Alexandru, *Caragiale sau vârsta modernă a literaturii*, Editura Albatros, București, 1976

Călinescu, G., *Opera lui Eminescu II*, Editura Hyperion, Chișinău, 1993

Călinescu, G., *Principii de estetică*, Editura Pentru literatură, București, 1968

Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității*, Editura Univers, București, 1995

Călinescu, Matei, *A citi, a reciti, către o poetică a (re)lecturii*, Editura Polirom, Iași, 2003

Ceuca, Justin, *Aventura dramei românești*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2005

Ciocârlie, Corina, *Pragmatica personajului*, Editura Minerva, București, 1992

Ciuchindel, C., *Studii și articole despre opera lui Vasile Alecsandri*, Editura Albatros, București, 1980

Cioculescu, Șerban, *Caragialiana*, Editura Eminescu, București, 1987

Cioculescu, Șerban, *I. L. Caragiale*, Editura Tineretului, București, 1967

Ciorănescu, Al., *Teatrul românesc în versuri și izvoarele lui*, Editura casa Școalelor, București, 1943

- Constantinescu, I., *Caragiale și începuturile teatrului european modern*, Editura Minerva, București, 1974
- Constantinescu, Pompiliu, *Figuri literare*, Editura Minerva, București, 1989
- Constantinescu, Pompiliu, *Studii și cronici literare*, Editura Albatros, București, 1974
- Cornea, Paul, *De la Alecsandrescu la Eminescu*, Editura pentru literatură, București, 1966
- Cornea, Paul, *Originile romantismului românesc*, editia a II-a, Editura Cartea Românească, București, 2008
- Cornea, Paul, *Oamenii începutului de drum*, Ed. Cartea Românească, București, 1974
- Cornea, Paul, *Introducere în teoria lecturii*, Editura Minerva, București, 1988
- Cornea, Paul, *Interpretare și raționalitate*, Editura Polirom, Iași, 2006
- Cornea, Paul, *Regula jocului*, Editura Eminescu, București, 1980;
- Cornea, Paul, *Intinerar printre clasici*, Editura Eminescu, București, 1984
- Cornea, Paul, *Aproapele și departele*, Editura Cartea Românească, București, 1990
- Cornea, Paul, *Delimitări și ipoteze*, Comunicări și eseuri de teorie literară și studii culturale, Editura Polirom, București, 2008
- Crăciun, Gheorghe, *În căutarea referinței*, Editura Paralela 45, Pitești, 1998
- Creția, Petru (ed.), *Eminescu, Mihai, Teatru*, Postfață de Petru Creția, Editura Eminescu, București, 1990
- Cristea, Dan, *Autorul și ficțiunile eului*, Editura Cartea Românească, București, 2004
- Cristea, Valeriu, *Spațiul în literatură. Forme și semnificații*, Editura Cartea Românească, București, 1979
- Densusianu, Ovid, *Literatura română modernă*, Editura Eminescu, București, 1985
- Diaconu, Mircea A., *I. L. Caragiale. Fatalitatea ironică*, Editura Cartea Românească, 2012
- Eco, Umberto, *Lector in fabula. Cooperare interpretativă în textele narative*, Editura Univers, București, 1991
- Eliade, Pompiliu, *Influența franceză asupra spiritului public în România*, Editura Univers, București, 1982;
- Elvin, B., *Modernitatea clasicului Caragiale*, Editura Pentru literatură, București, 1967

- Faifer, Florin, *Incursiuni în istoria criticii dramatice românești*, Editura Timpul, Iași, 2010
- Faifer, Florin, *Dramaturgi români de ieri și de azi*, Editura Universității Al. I. Cuza, Iași, 2009
- Frye, Northrop, *Anatomia criticii*, Editura Univers, București, 1972
- Gengembre, Gérard, *Marile curente ale criticii literare*, Editura Institutul European, Iași, 2000
- Genoiu, George, *I. L. Caragiale față cu ... reacțiunea criticii*, Fundația Culturală, Casa de Presă și Editură, București, 2001
- Gherea, C. Dobrogeanu, *Personalitatea și morala în artă*, în *Studii critice*, Editura Tineretului, București, 1957
- Ghițoi, Adriana, *Caragiale publicist*, Editura Tritonic, București, 2005
- Ghițulescu, Emil, *Vasile Alecsandri*, Editura Albatros, București, 1979
- Ghițulescu, Mircea, *Alecsandri și dublul său*, Editura Albatros, Iași, 1980
- Grigorescu, Dan, *Introducere în literatura comparată*, Universal Dalsi, Semne, București
- Grigoriu, Elena, *Zorii teatrului cult în Țara Tomânească*, Editura Albatros, București, 1983
- Ibrăileanu, Garabet, *Spiritul critic în cultura românească*, Editura Viața Românească, Iași, 1922
- Ibrăileanu, Garabet, *Numele proprii în opera comică a lui Caragiale*, în *Studii literare*, Editura Junimea, Iași, 1986
- Iercosan, Sara, *Junimismul în Transilvania: Receptarea operei lui Maiorescu, Alecsandri, Eminescu, Slavici, Creangă, Caragiale*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983
- Iliescu, Adriana, *Revistele literare la sfârșitul secolului al XIX-lea*, Editura Minerva, București, 1972
- Iosifescu, Silvian, *Caragiale*, Editura ESPLA, București, 1952
- Iosifescu, Silvian, *Dimensiuni caragialiene*, Editura Eminescu, București, 1972
- Iosifescu, Silvian, *Momentul Caragiale*, Editura Pentru literatură, București, 1963
- Iorga, Nicolae, *Generalități cu privire la studiile istorice*, București, ed. a III-a., 1944
- Iorga, Nicolae, *Teatru și societate*, Editura Eminescu, București, 1986

- Iorga, Nicolae, *Studii Literare – Scriitori români*, Editura tineretului, 1969
- Iorgulescu, Mircea, *Marea trâncăneală. Eseu despre lumea lui Caragiale*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1994
- Jauss, Hans-Robert, *Experiență estetică și hermeneutică literară*, Editura Univers, București, 1983
- Loghinovski, Elena, *Pușkin universal*, Studii, Editura Fundația culturală Est-Vest, București, 2002
- Lupu, Marilena, Andreea, *Le théâtre roumain: du modèle à la réplique*, Editura Logos, București, 1999
- C. Ollănescu, Dimitrie, *Teatrul la români*, Editura Eminescu, București, 1981
- Maiorescu, Titu, *Critice*, Editura Vivaldi, București, 1997
- Mancaș, Mircea, *Trecut și prezent în teatrul românesc*, Editura Eminescu, București, 1979
- Manolescu, Florin, *Caragiale și Caragiale – Jocuri cu mai multe strategii*, Editura Cartea Românească, București, 1983
- Massoff, Ioan, *Teatrul românesc. Privire istorică*, Vol. I-II, Editura pentru literatură, București, 1961
- Massoff, Ioan, *Eminescu și teatrul*, Editura pentru literatură, București, 1964
- Mândra, Vicu, *Clasicism și romantism în dramaturgia românească*, Editura Minerva, București, 1971
- Mândra, Vicu, *Incursiuni în istoria dramaturgiei române*, Editura Minerva, București, 1971
- Mândra, Vicu, *Insemnări despre literatură și teatru*, E.S.P.L.A., București, 1958
- Milea, Doinița, *Romanul istoric românesc*, cap. *Romanul românesc în secolul al XIX-lea*, Editura Univers, București, 2001
- Munteanu G., *B. P. Hașdeu*, Editura pentru literatură, București, 1963
- Negrea, Gelu, *Anti-Caragiale*, Editura Cartea Românească, București, 2001
- Negrea, Gelu, *Dicționar subiectiv al personajelor lui Caragiale*, Editura Cartea Românească, București, 2009
- Nemoianu, Virgil, *Imblânzirea romantismului*, partea I, Editura Minerva, București, 1998

Paleologu, Alexandru, *Spiritul și litera*, Editura Meridiane, București, 1974

Papadima, Liviu, *Comediile lui I. L. Caragiale*, Editura. Humanitas, București, 1996

Papadima, Liviu, *Caragiale, firește*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1999

Papadima, Liviu, *Literatură și comunicare*, Editura Polirom, Iași, 1999

Păcurariu, Dim., *Clasicismul românesc*, Editura Minerva, București, 1971

Păcurariu, Dim., *Clasicism și romantism, studii de literatură română modernă*, Albatros, București, 1973

Păcurariu, Dim., *Scriitori și direcții literare*, Editura Albatros, București, 1981

Petrescu, Camil, *Modalitatea estetică a teatrului*, Editura Enciclopedică română, București, 1971

Piru, Alexandru, *Introducere în opera lui Vasile Alecsandri*, Editura Minerva, București, 1978

Popa, Marian, *Homo fictus*, Editura Pentru literatură, București, 1968

Popescu, Marian *Teatrul ca literatură*, Ed. Eminescu, Bucuresti, 1987

Popovici, Dumitru, *Romantismul românesc*, Editura Albatros, București, 1972

Regman, Cornel, *Confluente literare*, Editura Pentru literatură, București, 1966

Roubine, Jean-Jacque, *Introduction aux grandes théories du Théâtre*, Dunod, Paris, 1996

Rusu, Anca-Maria, *Spații literar teatrale*, Editura Artes, Iași, 2006

Ryngaert, Jean-Pierre, *Introduction à l'analyse du théâtre*, Bordas, Paris, 1991

Kayser, Wolfgang, *Opera literară. O introducere în știința literaturii*, Editura Univers, București, 1979

Saiu, Octavian, *În căutarea spațiului pierdut*, Editura Nemira, București, 2008

Vasile, Sandu, *Publicistica lui Hașdeu*, Ed. Minerva, București, 1944

Silvestru, Valentin, *Elemente de caragialeologie*, Editura Eminescu, București, 1979

Stanca, Radu, *Acvariu*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1971

Ștefan, Corneliu, *O scrisoare pierdută – enigme literare*, Editura Porto-Franco, Galați, 1997

Tacciu, Elena, *Romantismul românesc*, vol. I, Editura Minerva, București, 1982

Theodorescu, Barbu, *Teatrul francez și romantismul românesc, în Studii de literatură comparată*, Editura Junimea, Iași, 1981

- Tomuș, Mircea, *Opera lui Caragiale*, Editura Minerva, București, 1977
- Trifu, Constanța, *Cronica dramatică și începuturile teatrului românesc*, Editura Minerva, București, 1970
- Vartic, Ion, *Modelul și oglinda*, Editura Cartea Românească, București, 1982
- Vartic, Ion, *Clanul Caragiale*, Editura Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2002
- Verzea, Ileana, *Byron și byronismul în literatura română*, Editura Univers, București, 1977
- Vianu, Tudor, *Scriitori clasici români*, Editura Albatros, București, 1998
- Vodă-Căpușan, Maria, *Despre Caragiale*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982
- Vodă-Căpușan, Maria, *Dramatis personae*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980
- Vodă-Căpușan, Maria, *Caragiale?*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002
- Ubersfeld, Anne, *Le Drame romantique*, Belin, Paris, 1993
- Ubersfeld, Anne, *Lire le théâtre I*, Belin, Paris, (nouvelle édition) 1996
- Ubersfeld, Anne, *Lire le théâtre II. L'école du spectateur*, Belin, Paris, (nouvelle édition) 1996
- Zaciu, Mircea, *Viaticum*, Editura Cartea Românească, București, 1983
- Zamfir, Mihai, *Din secolul romantic*, Editura Cartea Românească, București, 1989
- Zalis, Henri, *Romantismul românesc*, Editura pentru literatură, București, 1968
- Zarifopol, Paul, *Pentru arta literară*, Editura Minerva, București, 1971

3. STUDII ÎN PERIODICE

- Alexandrescu, Sorin, *Privind înapoi, modernitatea*, Editura Univers, București, 1999
- Alterescu, Simion, „O piesă regăsită: O scrisoare pierdută”, în *Contemporanul*, 1948, nr. 104 (vineri 24 septembrie)
- „Ancheta noastră”, Întreabă revista „Teatrul” răspund 10 dramaturgi, Teodor Mazilu, revista *Teatrul*, nr. 8, anul XV, august, 1970
- Cazimir Ștefan, „Ipostaze ale eului în proza lui Caragiale”, *Revista Teatru*, Nr. 2 / 1981
- Constantinescu, Marina, „Cronică dramatică: Aria scrisorii pierdute”, *România literară*, nr. 40, anul 1999
- Călinescu. G., „Cultura lui Eminescu”, în *Studii și cercetări de istorie literară și folclor*, nr. 1—2, 1956

- Călinescu, G., „*Reflecții mărunte asupra romanului*”, în *Viața românească*, nr. 6, 1957
- Coroiu, Constantin, „*Caragiale și presa din capitala Moldovei*”, în *Convorbiri literare*, nr. 11/2010
- Coroiu, Irina, „*O ipoteză: teatralitatea și dramaticitatea operei eminesciene*”, *Revista Teatru*, nr.1-1986
- Creția, Petru, „*Comentariu la drama Alexandru Lăpușneanu*” (cu publicarea textului dramatic), în *Teatrul*, nr. 6, iunie 1989
- Diaconu, Mircea A., „*Despre noroc, cu I.L.Caragiale*”, în *Convorbiri literare*, nr. 1/2011
- Dumitriu, Petru, „*Despre prețuirea istorică în prețuirea artei. Note la un articol al d-lui G. Călinescu*”, *Flacăra*, (Constatări și clarificări), I (1948), nr. 31 (1 august)
- Ghițulescu, Mircea, „*Modernizarea ideii de cultură națională*”, *Convorbiri literare*, nr. 12 (94), decembrie, 2003
- Ghițulescu, Mircea „*Viziuni și Halucinații*”, *Convorbiri literare*, nr. 4 (124), aprilie, 2006
- Mecu, Nicolae, „*Dramaturgia eminesciană*”, în *Viața românească*, LXXVIII (1983) nr. 12 (dec.)
- Munteanu, George, „*Preambul la dramaturgia eminesciană*”, în *Steaua*, Cluj-Napoca, XXVI (1975), nr. 1 (ian - mart)
- Popa, George, „*Tragicul în viziunea lui Eminescu*”, în *Convorbiri literare*, nr. 1/2011
- Simuț, Ion, „*Clasicii români la Târg*”, în *România Literară*, nr. 48/2005
- Urian, Tudorel, „*Viața și opiniile bonjuriștilor*”, în *România Literară*, nr. 51-52/2005
- Zamfir, Mihai, „*Gheorghe Asachi și cerul italic*”, în *România Literară*, nr. 49/2007

*** *Bibliografia relațiilor literaturii române cu literaturile străine în periodice (1859-1918)*, vol. I-III, lucrare coordonată de Ioan Lupu și Cornelia Ștefănescu, Editura Academiei R.S.R, 1980-1985

*** *Bibliografia relațiilor literaturii române cu literaturile străine în periodice (1919-1944)*, vol. IV-VII, Institutul de Istorie și Teorie Literară „George Călinescu”, autori: Ana – Maria Brezuleanu, Ileana Mihăilă, Viorica Niscov, Michaela Șchiopu, Cornelia Ștefănescu, prefață de Dan Grigorescu, București, Editura Academiei Române, 1997-2002

Biblioteca Centrală Universitară, *Literatura română. Ghid bibliografic. Scriitori români traducători*, București, 2003

****Presa literară românească*, articole program de ziare și reviste (1789-1948), note, bibliografie și indice de I. Hagiu și o introducere de D. Micu, I-II, E.P.L., 1968

4. METODOLOGIA CERCETĂRII

Rădulescu, Mihaela, *Metodologia cercetării științifice*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2011

Rad, Ilie, *Cum se scrie un text științific*, Ed. Polirom, București, 2008

5. SITOLOGIE

<http://ebookbrowse.com/garabet-ibraileanu-spiritul-critic-in-cultura-romaneasca-pdf-d119182238>

<http://revistacultura.ro/nou/2010/12/note-despre-caragiale/>

<http://gallica.bnf.fr/html/editorial/presse-revues>

http://www.romlit.ro/din_istoriile_teatrului_naionalro

<http://revistateatrul.cimec.ro/>

<http://www.revista22.ro/og Linda-si-modelul-lumii-lui-caragiale-12125.html>

<http://www.teatrul-azi.ro/exegeze-documentari-tematice/2012-%E2%80%93-anul-caragiale-%E2%80%93Ela-inceputurile-spectacologiei-caragialiene%E2%80%93D-si>

<http://yorick.ro/caragiale-in-viziunea-autorilor-de-film/>

http://ro.wikipedia.org/wiki/Fi%C8%99ier:Daumier_-_Honest_people.jpg

http://www.romlit.ro/dale_carnavalului_i_mai_multe_paranteze?caut=I.L.%20caragiale

http://www.romlit.ro/n_familia_caragiale?caut=I.L.%20caragiale

http://www.romlit.ro/din_istoriile_teatrului_naional?caut=I.L.%20caragiale

http://www.romlit.ro/ce_e_amorul..._hyperion_i_ric_venturiano?caut=I.L.%20caragiale

http://www.romlit.ro/destine_i_idei?caut=I.L.%20caragiale
http://www.romlit.ro/cioburi_din_istoria_teatrului_naional?caut=I.L.%20caragiale
http://www.romlit.ro/pe_ntru_urechile_i_sufletele_personajelor?caut=I.L.%20caragiale
http://www.romlit.ro/pe_ntru_uzul_rechinilor?caut=I.L.%20caragiale
http://www.romlit.ro/cronicari_moldoveni?caut=I.L.%20caragiale
http://www.romlit.ro/momente_din_tranziie?caut=I.L.%20caragiale
<http://convorbiri-literare.dntis.ro/ANCHETAf.htm>
<http://convorbiri-literare.dntis.ro/GHITULESCUf.htm>
<http://convorbiri-literare.dntis.ro/ULMUap.html>
<http://convorbiri-literare.dntis.ro/CIMPOImai.html>
<http://convorbiri-literare.dntis.ro/MIHAJaug.html>
<http://convorbiri-literare.dntis.ro/OSTAPsep.html>
<http://convorbiri-literare.dntis.ro/TATANov.html>
<http://convorbiri-literare.dntis.ro/IANCUov.html>
http://www.romlit.ro/clasicii_romni_la_trg?caut=Vasile%20Alecsandri%20-%20teatru
<http://revistateatrul.cimec.ro/1957/Nr.12.anul.II.decembrie.1957/originalimages/01045.1957.12.pag052-053.jpg>
<http://revistateatrul.cimec.ro/1972/Nr.8.anul.XVII.august.1972/imagepages/10690.1972.08.pag001.html>
<http://revistateatrul.cimec.ro/1962/Nr.6.anul.VII.iunie.1962/imagepages/image14.html>
<http://revistateatrul.cimec.ro/1956/Nr.5.anul.I.octombrie.1956/imagepages/image27.html>
<http://revistateatrul.cimec.ro/1977/Nr.10.anul.XXII.octombrie.1977/imagepages/14001.1977.10.pag062-pag063.html>
<http://revistateatrul.cimec.ro/1980/Nr.2.anul.XXV.februarie.1980/imagepages/15467.1980.02.pag020-pag021.html>
<http://revistateatrul.cimec.ro/1980/Nr.78.anul.XXV.iulieaugust.1980/imagepages/15738.1980.07-08.pag016-pag017.html>
<http://revistateatrul.cimec.ro/1969/Nr.12.anul.XIV.decembrie.1969/imagepages/image39.html>
<http://revistateatrul.cimec.ro/1977/Nr.5.anul.XXII.mai.1977/imagepages/13709.1977.05.pag008-pag009.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1979/Nr.5.anul.XXIV.mai.1979/imagepages/14987.1979.05.pag020-pag021.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1976/Nr.11.anul.XXI.noiembrie.1976/imagepages/13421.1976.11.pag068-pag069.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1978/Nr.12.anul.XXIII.decembrie.1978/imagepages/14720.1978.12.pag016-pag017.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1962/Nr.7.anul.VII.iulie.1962/imagepages/image40.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1971/Nr.11.anul.XVI.noiembrie.1971/imagepages/10215.1971.11.pag044-pag045.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1977/Nr.2.anul.XXII.februarie.1977/imagepages/13548.1977.02.pag004-pag005.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1975/Nr.8.anul.XX.august.1975/imagepages/12611.1975.08.pag034-pag035.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1980/Nr.2.anul.XXV.februarie.1980/imagepages/15467.1980.02.pag020-pag021.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1962/Nr.9.anul.VII.septembrie.1962/imagepages/image43.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1962/Nr.6.anul.VII.iunie.1962/imagepages/image27.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1958/Nr.10.anul.III.octombrie.noiembrie.1958/imagepages/image96.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1959/Nr.6.anul.IV.iunie.1959/imagepages/image10.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1959/Nr.10.anul.IV.octombrie.1959/imagepages/image11.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1960/Nr.5.anul.V.mai.1960/imagepages/image50.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1960/Nr.12.anul.V.decembrie.1960/imagepages/02933.1960.12.pag080-pag081.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1962/Nr.6.anul.VII.iunie.1962/imagepages/image3.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1962/Nr.6.anul.VII.iunie.1962/imagepages/image7.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1962/Nr.6.anul.VII.iunie.1962/imagepages/image46.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1962/Nr.6.anul.VII.iunie.1962/imagepages/image50.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1962/Nr.6.anul.VII.iunie.1962/imagepages/image36.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1962/Nr.7.anul.VII.iulie.1962/imagepages/image34.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1972/Nr.1.anul.XVII.ianuarie.1972/imagepages/10310.1972.01.pag006-pag007.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1972/Nr.8.anul.XVII.august.1972/imagepages/10705.1972.08.pag030-pag031.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1975/Nr.3.anul.XX.martie.1975/imagepages/12341.1975.03.pag018-pag019.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1975/Nr.6.anul.XX.iunie.1975/imagepages/12509.1975.06.pag042-pag043.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1971/Nr.12.anul.XVI.decembrie.1971/imagepages/10274.1971.12.pag056-pag057.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1972/Nr.2.anul.XVII.februarie.1972/imagepages/10376.1972.02.pag024-pag025.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1974/Nr.5.anul.XIX.mai.1974/imagepages/11842.1974.05.pag072-pag073.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1974/Nr.7.anul.XIX.iulie.1974/imagepages/11919.1974.07.pag014-pag015.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1975/Nr.10.anul.XX.octombrie.1975/imagepages/12715.1975.10.pag030-pag031.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1977/Nr.2.anul.XXII.februarie.1977/imagepages/13552.1977.02.pag012-pag013.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1977/Nr.2.anul.XXII.februarie.1977/imagepages/13551.1977.02.pag010-pag011.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1977/Nr.2.anul.XXII.februarie.1977/imagepages/13547.1977.02.pag002-pag003.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1977/Nr.11.anul.XXII.noiembrie.1977/imagepages/14051.1977.11.pag056-pag057.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1979/Nr.2.anul.XXIV.februarie.1979/imagepages/14861.1979.02.pag086-pag087.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1979/Nr.4.anul.XXIV.aprilie.1979/imagepages/14967.1979.04.pag086-pag087.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1979/Nr.10.anul.XXIV.octombrie.1979/imagepages/15243.1979.10.pag012-pag013.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1979/Nr.12.anul.XXIV.decembrie.1979/imagepages/15368.1979.12.pag050-pag051.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1980/Nr.2.anul.XXV.februarie.1980/imagepages/15462.1980.02.pag010-pag011.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1980/Nr.3.anul.XXV.martie.1980/imagepages/15525.1980.03.pag030-pag031.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1980/Nr.2.anul.XXV.februarie.1980/imagepages/15461.1980.02.pag008-pag009.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1979/Nr.12.anul.XXIV.decembrie.1979/originalimages/15367.1979.12.pag048-pag049.jpg>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1979/Nr.10.anul.XXIV.octombrie.1979/imagepages/15245.1979.10.pag016-pag017.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1979/Nr.10.anul.XXIV.octombrie.1979/imagepages/15247.1979.10.pag020-pag021.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1978/Nr.3.anul.XXIII.martie.1978/imagepages/14244.1978.03.pag018-pag019.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1972/Nr.1.anul.XVII.ianuarie.1972/imagepages/10313.1972.01.pag012-pag013.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1962/Nr.7.anul.VII.iulie.1962/imagepages/image38.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1962/Nr.6.anul.VII.iunie.1962/imagepages/image35.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1980/Nr.3.anul.XXV.martie.1980/imagepages/15525.1980.03.pag030-pag031.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1956/Nr.4.anul.I.septembrie.1956/originalimages/00201.1956.04.pag048-049.jpg>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1957/Nr.6.anul.II.iunie.1957/originalimages/00722.1957.06.pag042-043.jpg>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1957/Nr.6.anul.II.iunie.1957/imagepages/image35.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1957/Nr.7.anul.II.iulie.1957/originalimages/00780.1957.07.pag042-043.jpg>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1957/Nr.8.anul.II.august.1957/originalimages/00860.1957.08.pag084-085.jpg>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1979/Nr.5.anul.XXIV.mai.1979/imagepages/15023.1979.05.pag092-pag093.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1978/Nr.12.anul.XXIII.decembrie.1978/imagepages/14720.1978.12.pag016-pag017.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1976/Nr.9.anul.XXI.septembrie.1976/imagepages/13285.1976.09.pag008-pag009.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1974/Nr.1.anul.XIX.ianuarie.1974/originalimages/11603.1974.01.pag018-pag019.jpg>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1973/Nr.1.anul.XVIII.ianuarie.1973/imagepages/10980.1973.01.pag044-pag045.html>

<http://revistateatrul.cimec.ro/1971/Nr.6.anul.XVI.iunie.1971/imagepages/09943.1971.06.pag030-pag031.html>

<http://www.limbaromana.md/index.php?go=articole&printversion=1&n=426>

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ȘI
PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POS DRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OPOSDRU

UNIVERSITATEA
„DUNĂREA DE JOS”
DIN GALAȚI

Elaborarea acestei teze a fost realizată cu suportul financiar al proiectului POSDRU cod 88/1.5/S/61445 – Eficientizarea activității studenților din cadrul ciclului de studii doctorale EFICIENT.

